

Asia: VN/35716/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Keskuskauppakamarilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta. Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa seuraavaa.

Yleistä

Keskuskauppakamarin edustaja on ollut jäsenenä patenttilain kokonaisuudistusta valmistelleessa työryhmässä. Työryhmätyössä maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun lain uudistamisesta on keskusteltu, mutta nyt käsillä olevaa hallituksen esitysluonnosta ei käsitelty työryhmän kokouksissa. Keskuskauppakamari haluaa kiinnittää huomiota siihen, että työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesresurssit tehdä teollisoikeuksia koskevaa lainsäädäntötyötä ovat hyvin rajalliset. Aikanaan työryhmän työ eteni hitaasti ja määräaikoja jouduttiin pidentämään useaan kertaan. Katsomme, että ministeriön IPR-resurssit tulee lisätä, sillä IPR-lainsäädännön ajantasaisuus on olennaisen tärkeää yritysten ja koko Suomen kilpailukyvyille.

Puolustuskeksinnön määritelmä

Puolustuskeksinnön määritelmä on luonnoksen 1 §:n mukaan seuraava: keksintö, jolla on suuri merkitys maanpuolustukselle ja jonka salassa pysyminen on maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä, voidaan määrätä salassa pidettäväksi sen jälkeen, kun keksintöön on haettu patenttia. Perustelujen mukaan molempien edellytysten tulee täytyä. Voimassa oleva laki maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä (551/1967) koskee keksintöjä, joilla on pääasiallisesti merkitystä maanpuolustukselle ja joiden salassa pysyminen on maanpuolustuksen kannalta tärkeää. Sen soveltamisala on ollut laaja ja se on sisältänyt niin perinteisiä puolustustarvikkeita ja -teknologiaan liittyvien keksintöjen lisäksi kaksikäyttötuotteita koskevia keksintöjä.

Uutta lakia valmisteltaessa puolustuskeksinnön määritelmä on keskeinen asia. Liian laaja tulkinta voi sisältää ensisijaisesti siviilimarkkinoille tarkoitettuja, arvokkaita kaksikäyttökeksintöjä. Tällöin luonnoksen mukainen laki rajoittaisi tarpeettomasti tällaisten keksintöjen hyödyntämistä siviilipuolelle tarkoitettujen tuotteiden suojaamisessa. On tärkeää, että luonnoksessa mainittu määritelmän soveltamisalaa koskeva puolustusministeriön asetus annetaan selventämään sitä, millaiset tuotteet, ohjelmistot ja teknologiat ovat maanpuolustukselle merkityksellisiä.

Luonnos jättää epäselväksi, mitä 2 §:n mukainen Puolustusvoimien Pääesikunnan päätös puolustuskeksinnön salassapidosta tarkoittaa. Herää kysymyksiä, voiko keksintöä tai siihen liittyviä tuotteita hyödyntää kaupallisesti tai voiko oikeuksia panna täytäntöön salassapitoaikana.

Luonnoksen 3 §:n mukaan patentinhakijan, jonka kotipaikka on Suomessa, tulee tehdä ensimmäinen patenttihakemus kansallisena patenttihakemuksena Patentti- ja rekisterihallitukselle (PRH), jos on varsin todennäköistä, että keksintö on puolustuskeksintö. Luonnoksen mukaan patentinhakija saa tehdä jatkohakemuksen ulkomaille tai alueellisiin patentinhakujärjestelmiin aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ensimmäinen patenttihakemus tehtiin PRH:lle, jos Pääesikunta ei ennen sitä tee päätöstä keksinnön salassapidosta. Luonnoksen 9 §:n mukaan puolustuskeksinnölle voidaan hakea patenttia Naton keksintösopimuksen nojalla vain Pääesikunnan luvalla, joka voitaisiin antaa vain sillä ehdolla, että keksintö pidetään salassa myös ulkomailla. Luonnoksesta ei selviä millä edellytyksillä puolustusvoimat voisi myöntää luvan. Yrityksen näkökulmasta on tärkeää ymmärtää, voiko luvan saamiseen liittyvä hallinnollinen prosessi muodostua hitaaksi ja miten tämä vaikuttaisi käytännössä.

Luonnoksessa jää epäselväksi millainen merkitys salassapitotilanteessa Suomessa tehtävällä patenttihakemuksella on, esimerkiksi mikä käytännön hyöty on Suomessa tehtävästä patenttihakemuksesta, jos hakemus pysyy salassa mahdollisimman pitkän ajan.

Luonnoksessa jää epäselväksi myös ”ensihakemus Suomeen” -velvoitteen soveltuminen kansainvälisesti toimivan yrityksen osalta, joka toimii konsernirakenteessa. Luonnoksessa viitataan hakijaan, jonka kotipaikka on Suomessa. Tämä herättää kysymyksiä velvoitteen soveltamisesta, esimerkiksi voisiko ensihakemusvelvoitteen välttää nimeämällä hakijaksi muun kuin Suomeen sijoittuneen konserniyhtiön. Entä miten toimittaisiin tilanteessa, jossa samaa keksintöä on ollut tekemässä keksijöitä useasta eri maasta, joissa kaikissa kansallisen lainsäädännön mukaan patenttihakemus olisi ensin jätettävä yksittäisen keksijän kotimaassa?

Miten kohtuullinen korvaus määritellään?

Luonnoksen 8 §:n mukaan, jos keksintö määrätään salassa pidettäväksi, päätöksestä aiheutuneesta vahingosta on maksettava kohtuullinen korvaus julkisista varoista. Luonnoksesta ei käy selkeästi ilmi miten kohtuullinen korvaus salassapitopäätöksen kohteena olevasta keksinnöstä määritellään, miten

korvaustaso selvitetään ja mikä taho päättää siitä. Myös järjestelmän toimivuus käytännössä jää epäselväksi. Kansainvälisesti on tiedossa, että korvausjärjestelmä voi jäädä tehottomaksi, jos korvaus ja sen taso on vaikeasti määriteltävissä tai näyttökynnys on korkea. Usein kohtuullinen korvaus arvioidaan aiheutuneen vahingon kautta, esimerkiksi menetetyn myynnin tai lisenssitulon avulla. Ranskassa kohtuullinen korvaus voidaan ratkaista lopullisesti tuomioistuimessa, mutta käytännössä korvauksia ei yleensä ole maksettu. Nyt käsillä olevan luonnoksen osalta tulisi miettiä, turvaako ehdotettu malli riittävästi oikeudenhaltijan asemaa. Salassapitopäätöksen vaikutusta voisi mahdollisesti kompensoida pidentämällä patentin suoja-aikaa esimerkiksi vastaavasti kuin lisäsuojatodistusten osalta lääkkeiden ja kasvinsuojeluaineiden osalta on tehty.

Aalto-Setälä Minna
Keskuskauppakamari